

Ruska дума zahteva, da mora armada v ofenzivo.

PREDLOGA ZA NADZORSTVO ŽIVIL.

Prvi zahteva, da je predloga za nadzorstvo živil čimprej sprejeta. Predloga mora biti zakon pred 1. julijem.

KRITIK GOMPERSA.

Washington, D. C. — Predsednik Wilson uporablja ves svoj vpliv, da bi bila sprejeta živilska predloga. Predsednik je pozval senatorja Harta, voditelja demokratov, senatorja Kenyona, republikanec, senatorja Hollisa, demokrata, Belo hišo in jim razložil, da je to potrebna, da živilska predloga postane zakon. Prva žet bo postavila pod streho in treba je, da jo ubrani pred spekulanti.

Leverjevo živilsko predlogo je nato predložil Chamberlain, ker ni hotel predložiti senator Gore, predsednik poljedelskega departmanta. Lever, predsednik zborničnega živilskega odseka, pravi, da predloga v kongresni zbornici prejeta s tako večino, ki obudi veliko pozornost.

Lever je dejal: "Predloga bo v tistem pred 25. junijem in če se stori svojo dolžnost, postane zakon pred prvim julijem."

Kongresnik Haugen iz Iowe je odločil zbornici poročilo manj. Njemu se zdi predloga še malo dalekosežna. Po njegovem mnenju je treba spraviti vse stroške pod vladno nadzorstvo in ne samo živih.

Gompers, predsednik "Ameriške delavske federacije" je izdal pismo na vse delavske stroške organizacije in eksekutive, kateri priporoča, da organizirajo delavci podpirajo Leverjevo živilsko predlogo, ki prepreči spekulacijo z živili.

Gompers pravi, če ne bo tozaprva predloga sprejeta do 1. julija, se bodo spekulante polastili živila in ljudstvo bo trpelo poenkanje.

Gompers povdarja, da Leverjevo živilsko predlogo ne prinese živilskega diktatorja in ne omejuje svobode državljanov, temveč le daje ljudstvo pred spekulanti. Pravi, da je postavna uravnava čen za živila edino sredstvo, da delavce lahko več dobil za svoj zaslužek, ki ni narastel v prihodnosti.

Zvezna obrtna komisija naznača, da prične preiskovati čene s 1. aprilom, ko kongres dovoli za preiskavo potrebn denar. Program za preiskavo še ni izdelan in določen, vendar pa sodijo, da pridejo prvi na vrsto mesarji in kralji.

ROTI ŠPEKULANTOM Z ŽIVIL.

Chicago, Ill. — 15mesečna prebrava dragine po zvezni vladi je vzročila, da je dobilo več kot milijona trdih sodnijskih povabil, ki tržijo z živili, da bodo zakon pred julijem, ki prične zasliševanjem v tem tednu.

Povabljeni so mesarski kralji, goveji s sirovim maslom, jajci in piščalkami pridelki, spekulante z žitom in moko. Sodnijska povabilo dobila le predstojniki živil, ampak tudi mnogi trgovski predniki, ki delujejo zanje.

PROSTOVOLJNO POVIŠANJE MEZDE.

Fort Collins, Colo. — Great Western Sugar kompanija je postavila svojim delavcem plače za leto 1917. Letos je kompanija povečala mezo in povišala plače za 7 1/2 odstotkov.

PLINSKA RAZSTRELA JE UBIJALA ŠEST RUDARJEV.

Birmingham, Ala. — V rudništvu je plinska razstrelba ubila šest rudarjev in štiri močno ranila.

Vojaški nabori.

Prvi nabori se vrše za regularno armado, drugi pa za milico. Prostovoljno nabiranje do 1. julija.

725.000 BO POTRJENIH.

Washington, D. C. — Prvi nabori se bodo vršili za regularno armado. Z rekruti spopolnijo regularno armado na vojno moč. Drugi nabori se vrše za milico, tretji nabori bodo za narodno armado, ki bo sestala iz 625,000 mož in jo prično vežbati okoli 1. septembra za evropsko bojišče.

Do sedaj se ni prijaviло zadostno število prostovoljcev za regularno armado in milico. Prostovoljce za regularno armado bodo nabirali do 1. julija. Do sedaj manjka v regularni armadi 70,000 mož do polne vojne moči, prvega julija jih bo premalo okoli 50,000.

Milici manjka še 101,000 mož in vsaki dan dobe zanjo okoli 1,400 prostovoljnih rekrutov. Tudi za milico bodo potrebovali 50,000 mož.

Vrhovni maršal Crowder pravi, da jih v narodno armado potrdi do 625,000 mož. Če k tej armadi pristojemo še rekrute za regularno armado in milico, jih bo rekrutiranih 725,000 mož in fantov.

Fantje in možje, ki bodo potrjeni k regularni armadi, se ne bodo vežbali doma, ampak jih pošljejo v razna vojaška taborišča. Oni, ki bodo potrjeni k milici, pojdejo v vežbališča na jug.

Na vrhovnega maršala, Crowderja prihajajo vprašanja, kdaj se vrše nabori. Dokler predsednik ne določi dneva za nabore, ne more Crowder v tem oziru dati najmanjših informacij.

GOVERNER LOWDEN JE PODPISAL PREDLOGO PROTI ODERUHO.

Springfield, Ill. — Gubernator Lowden je podpisal Hickovo predlogo, ki jo je sprejela legislatura in ki določa, da ne sme nihče več zahtevati kot 3 1/2 odstotkov od posojila na premičnino, pohištvo ali plače, če posojilo ne presega \$300.

Do sedaj so oderuhi posojevali denar na tako visoke obresti, da je bil tisti, ki je v teku enega leta vrnil posojilo, še vedno dolžan vse posojilo, ker je z vračilom komaj kril le obresti. Oderuhi so jemali od 50 do 500 obresti od posojila in marsikdo je izvršil samomor, ko je spoznal, da se ne more rešiti oderuških krempeljev.

V ENEM MESECU SO SE PODRAŽILA ŽIVILA ZA DEVET Odstotkov.

Washington, D. C. — Delavski department naznanja, da so živila med 15. marcem in 16. aprilom poskočila za devet odstotkov. To je bila najvišja podražitev živil v enem mesecu, odkar je izbruhnila vojna.

Čebula se je podražila v letu, ki je končalo s 16. aprilom za 179 odstotkov, krompir za 146, fižol za 79, moka za 72.

Ali ni skrajni čas, da odpravijo spekulacijo z živili?

JEKLARSKI KRALJI SE NE MOREJO PRITOŽITI RADI PROFITA.

Chicago, Ill. — Gulf States Steel kompanija je v mnogih petih mesecih napravila \$7,665,700 profita. Lani ob tem času je napravila le \$823,940 dobička.

VELIKO VOJNO NAROČILO.

New York, N. Y. — New York Air Brake kompanija je dobila naročilo od vlade za lafete triplandnih poljskih topov. Naročilo bo šele do konca v juliju 1918. Nadalje je dobila naročilo za 1,000,000 zabojev za šrapnele.

GRADNJA TRGOVSKO-SKE MORNARICE.

Vlada zgradi dva miliona ton trgovskih ladij. Gradili jih bodo iz jekla in manjšo množino iz lesa.

VELIKA POTREBA DELAVCEV.

Washington, D. C. — Vlada prevzame gradnjo trgovskih ladij, ki bodo odrinile 2,000,000 vode, ko predsednik podpiše vojni proračun.

Tako izjavljajo graditelji ladij iz jekla. Število delavcev v ladjedelnicah pomnože, da bodo delali v dveh ali treh partijah, da bodo ladje prej dograjene.

Vlada lahko pohiti z gradnjo ladij, če prevzame pogodbe za gradnjo ladij.

Generalni major Goethals pravi, da si upa zgraditi v osemnajstih mesecih toliko ladij iz jekla, da bodo nosile 3,000,000.

Jeklarke družbe so se izrekle, lahko izdelajo vsaki mesec toliko jekla, da zadostuje za ladje, ki nosijo 800,000 ton. Rešiti je treba le razdelitev dela v ladjedelnicah in gradnja trgovskih ladij pojde gladko od rok.

Za Britanijo grade v ameriških ladjedelnicah ladje, ki bodo nosile en milijon ton. Britska vlada se je izreкла, da te ladje izroči ameriški vladi.

Glede gradnje lesenih ladij ni bila podana izjava. Goethals ima v načrtu, da zgradi veliko trgovsko brodogoj iz jekla, kateremu doda tudi lesene ladje. Lesenih ladij ne zgradi toliko, kot se povedalo v prvem načrtu.

CENE ZA MLEKO POJDEJO KVIRSKO V JESEN.

Chicago, Ill. — List "Milk News", uradno glasilo mlekarjev, naznanja, da producenti zahtevajo v jeseni povišanje cene za mleko.

Našim naročnikom.

Ob koncu junija poteče naročnina velikemu delu naših naročnikov in zato apeliramo na prizadete, da čimprej ponovno naročnino za bodoče leto. Lahko jo ponovite pri svojih društvenih tajnikih, naših krajevnih ali potovalnih zastopnikih ali pa pošljite naravnost na naslov: PROSVETA, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Pričakujemo, da se cenjeni bratje in rojaki, ki so naročeni na naš dnevnik, odzovejo pravočasno s ponovno naročnino.

Upravništvo "Prosvete."

OBDOJEN NA VEŠALA.

Santa Fe, N. M. — Petro Montes, ki je ustrelil svojo ljubico Rufina Willanueva v Silver Cityju dne 7. januarja 1916, je bil obsojen na vešala. Smrtna obsodba se ima izvršiti dne 29. junija. Boj za Montesovo življenje je bil končan, ko je najvišje sodišče potrdilo njegovo obsodbo.

Montes je ustrelil svojo ljubico pri belem dnevu na ulici. Oddal je nanjo dva strela, ko je sedel na konju. Drugi strel je oddal nanjo, ko je klečala in ga prosila, naj je ne ustrelji.

Edino gubernor se lahko reši Montesovi smrti na vislicah, če ga pomilosti.

EMMA GOLDMAN IN BERKMAN ARETIRANA.

New York, N. Y. — Emma Goldman, urednica "Mother Earth", in Alexander Berkman, urednik "The Blast", oba poznana anarhisti, so aretirani. Obtožena sta z roto, s katero sta hotela preprečiti popisovanje fantov in mož v določeni starosti.

Aretilali so ju v prostorih Lige proti konskripciji. Uredniški protorji obeh listov so v istem poplpu.

Azijatski kuliji.

Trgovska in transportna zbornica v New Yorku se izreka za importacijo kitajskih kulijev.

UDAREC ZA AMERIŠKE DELAVCE.

New York, N. Y. — Newyorška trgovska in transportna zbornica je soglasno odobrila načrt za uvoz azijskih kulijev, ki naj bi opravljali delo na farmah.

Pritisniti hočejo na kongres, da sprejme postavbo, ki daje predsedniku moč, da suspendira določbe v naseljeniškem zakonu, kadar se mu zdi potrebno, ki izključujejo imozemce od naseljevanja kot neželne naseljenike.

Značilno je, da se s takim zakonom strinjajo Arthur T. Hadley, predsednik yaleške univerze, Nicholas Murray Butler z univerze Columbia, Sparks, predsednik pennsylvanske univerze in še družanstveniki.

Seveda pravijo, da se naj tako naseljevanje dovoli le začasno in da morajo taki naseljeniki imeti poseben potni list, če v Združenih državah potujejo od mesta do mesta.

Činjenica ostane, da v Združenih državah ne primanjkuje delavcev v industriji in na polju, in da se je načrt za importiranje azijskih kulijev rodil v glavah kapitalisti, da dobe delavce, ki žive le od riža in garajo za najnižje plače na svetu.

55 Odstotkov ŽEN NE DELA.

Chicago, Ill. — Mrs. Raymond Robbins, socialna reformatorica, pravi, da se v ameriški republiki le 45 odstotkov žen preživlja z delom. Ostalih 55 odstotkov ne dela in jih preživljajo očete, možje, bratje ali pa žive od kapitala.

Mrs. Robbins izjavlja, da je treba tudi teh 55 odstotkov pritegniti h koristnemu delu.

SPANIJA NA ROBU REVOLUCIJE. DR. ADLER REŠEN SMRTNE KAZNI.

Nova mirovna ponudba Nemčije padla v vodo. Švicarski socialist, kajzerjev posredovalec, deportiran iz Rusije v sporazumu z ruskimi socialisti. Prvi ženski minister. Ameriška komisija in Tereštenko. Angleži v novi bitki prvi Arrasu.

Petrograd, 17. jun. — Duma je na tajni seji sprejela resolucijo, v kateri ukazuje, da ruska armada takoj prične ofenzivo proti Nemčiji. "Separaten mir ali zavlačevanje bojev na fronti bi bilo neodpustno izdajstvo napram našim zaveznikom," izjavlja дума.

Petrograd, 17. jun. — Kongres vseh svetov delavskih in vojaških delegatov je danes odobril deportacijo profesorja Grimma s 640 glasovi proti 121. Obenem je kongres naložil, da se obelodani afera z Grimmom, mirovnim posredovalcem Nemčije, z ysemi podrobnostmi.

Kodanj, Danska, 17. jun. — Nemška vlada namerava ponuditi Rusiji premirje za dobo volitev za ustavodajno skupščino.

Petrograd, 17. jun. — Grofica Sofija Panin je prva ženska na svetu v ministru. Včeraj je nastopila mesto pomočnice ministerke v oddelku za socialni ponk.

Petrograd, 17. junija. — Svet delavskih in vojaških delegatov je zopet odločno izjavil v novi proklamaciji, da nasprotuje separatnemu miru. Proklamacijo je izzvala Avstrija, ki se na razne načine približuje Rusiji z namenom, da jo pridobi za separaten mir.

Stockholm, 17. junija. — "Social Demokrat", glasilo švedskih socialistov, objavlja telegram, ki je bil poslan v šifri od političnega departmanta švicarskega zveznega sveta švicarskemu poslaniku E. Odieru v Petrograd. Brzojavka vsebuje ponudbo Nemčije za separaten mir z Rusijo in se glasi:

"Bern, 5. junija. Hoffman, član zveznega sveta, Vas pooblašča, da osebno sporočite Robertu Grimmju (ruskemu socialističnemu profesorju, ki se je povrnil iz Švice v Rusijo po revoluciji) sledeče: Nemčija ne bo podzvela oenzive toliko časa, dokler je možno pogajanje z Rusijo. Po razgovoru z zelo odlično osebo sem prepričan, da Nemčija želi miru, ki bo časten za obe stranki in ki prinese intimne gospodarske in trgovske vezi ter finančno podporo, da se Rusija, zopet lahko postavi na noge. Nemčija se ne bo vtičala v domače zadeve Rusije. Dosegel se bo iskren sporazum glede na Poljsko, Litvo in Kurlandijo z ozirom na razmerje med temi narodi. Nemčija povrne okupirane dežele in Rusija tudi vrne teritorij Avstriji, katerega je vzela."

Petrograd, 17. junija. — Novi poskusi Nemčije, da bi pridobila Rusijo za separaten mir, so izpodelteli. Posledica tega najnovejšega poskusa je, da bo moral odpotovati iz Rusije znamenit socialist in državljani Švice profesor Robert Grimm.

Pred dvema dnevi je provizorična vlada dobila iz zanesljivega vira kopijo telegrama, ki ga je prejel Grimm od Hoffmanna, člana zveznega sveta v Švici. Poleg ponudbe za separaten mir je Hoffman tudi sporočil, da je Nemčija s svojimi zavezniki pripravljena na pogajanje za splošen mir, ako to želi Rusija in njeni zavezniki. Provizorična vlada je bila informirana, da je švicarski poslanik v Petrogradu izročil omenjeni telegramu (Dalje na 3. str., 1. kol.)

Kodanj, Danska, 17. jun. — Iz Dunaja javljajo, da je cesar Karl spremljal smrtno kazeno dr. Friderika Adlerja v zaporno. Dr. Adler je bil nedavno obsojen na smrt, ker je sadjno jesen ustrelil ministrskega predsednika, grofa Stuerghka.

London, 18. jun. — V soboto zvečer sta dva nemška cepelina napadla obročje pri Kentu. Eden cepelin je bil izstreljen na tla. Bombe so usmrtili dve osebi in 16 ranile.

Pariz, 18. jun. — "Petit Parisien" ima posebno poročilo iz Madrida, da je Španaka na robu revolucije. Položaj v Barceloni in severnoistočnem delu države je skrajno kritičen. Delavci groze z novo stavko. Živila so se podražila v zadnjih treh mesecih za 25%.

NOVA BITKA PRI ARRASU.

London, 17. junija. — Medtem ko so Nemci izvršili močan protinapad na fronti ob kanalu Ypres-Comines, so čete generala Haiga razvile bitko naokrog Bullecourta. Nemški protinapad iztočno od Messinesa je bil docela odbit; Angleži so obdržali vse pozicije in Nemci so imeli velike izgube. V okollihu Bullecourta in iztočno od Monchy drže angleške čete vse svoje prejšnje pridobitve in bitka se še nadaljuje. V poznejšem poročilu javljajo s fronte, da so Angleži okupirali novo sekcijo zakopov južnoiztočno od Arrasa. Maršal Haig očitno prodira južno in severno od tega kraja, torej na vsi fronti ob cesti Arras-Cambrai.

V Belgiji so se šele večeraj zdramil Nemci in prišli z večjim protinapadom, ali njihove žrtve so bile zastoj.

Pariz, 17. junija — Vojni urad javlja o artilerijskih dvo bojih južno od Ailette, v Šampaniji in v okollihu Cornilleta in gore Blond. V okollihu Courcy so francoske čete reokupirale del zakopov, ki so jih imeli Nemci nekaj dni v svoji posesti. Bojevanje je zopet oživelo tudi pri Verdunu. Manjši nemški napadi v okollihu hriba št. 304 so bili odbiti. Pronezi so udri v nemške zakope iztočno od Remsa in ujeli nekaj mož.

Berlin via London, 17. junija. — Nočno poročilo: Na izoliranih krajih v Belgiji in pri Arrasu, kakor tudi v Šampaniji in ob reki Aisne so bili ljuti topniški boji. Britiški napadi blizu Monchy-le-Preaux in v okollihu Croisillesa so bili odbiti. Včeraj popoldne so Angleži ponovili bojevanje v Flandriji. Okoliš Hollebeke in zapadno od Warnetona je bil pod vročim ognjem. Severozapadno od Bullecourta so Angleži prodri v naše zakopne linije, toda naši brambovci so jih vrgli nazaj. Boji se še nadaljujejo.

Boji na italijanski fronti.

Rim, 17. junija. — V iztočni Tirolski so oddelki našega alpinskega bataljona napadli kljub krajevnim težavam in trdovratnemu odporu sovražnika utrjene pozicije na Corno Caventu v višini 3400 metrov. Pozicije so bile okupirane. Kar je ostalo sovražne garnizije, smo ujeli in razen tega vpletili dva 75milimetrski topova, štiri Dalje na 3. str., 1. kol.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Izhaja dnevno razen nedelj in praznikov.

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) in Kanada \$3 na leto, \$1.50 za pol leta in 75c za tri mesece; Chicago in inozemstvo \$4.50 na leto, \$2.25 za pol leta, \$1.13 za tri mesece.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:

"PROSVETA"

2657 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovenic National Benefit Society.

Issued daily except Sundays and Holidays.

Owned by Slovenic National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$3 per year; Chicago and foreign countries, \$4.50 per year.

Address:

"PROSVETA"

2657 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

Telefon Lawndale 4635.

Datum v oklepaju n. pr. (Aprila 31-17) pblig vašega imena in naslova pomeni, da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam ne ustavi list.

Česa kapitalisti niso pričakovali.

Resnica je, da so vojno porodili kapitalistični in monarhistični interesi; tega ne more nihče utajiti. Načrt nemškega cesarja za "cesarstvo od Baltika do Perzijskega zaliva" je bil že do zadnje pičice na papirju, ko je 30. julija 1914 Avstrija po navodilu iz Berlina napovedala vojno Srbiji. Govorice, da je Avstrija napovedala vojno Srbiji zaradi tega, ker je zadnja delala "trubi" na Balkanu, v Bosni in Slavoniji, so prazna bajka za majhno in kaniku deco. Nemški kajzer je hotel imeti odprto pot čez Balkan v Malo Azijo, in če bi bili v Srbiji namesto Srbov Culukafri ali kdorkoli, bi bili ravno tako potlačeni edino iz razloga, ker so bili slučajno na tisti cesti, po kateri je hotel priti kajzer do svojega cilja. Za hegemonijo Viljema je pa stala pohlepnost nemških in avstrijskih kapitalistov po novih trgih. Z druge strani so pa kapitalisti in monarhi v ententnih državah zopet imeli svoje načrte. Vojno so torej porodili kapitalistični in monarhistični interesi.

Resnica je pa tudi, da danes po treh letih monarhi in kapitalisti niso več gospodarji položaja. To je jasno kot beli dan. Vojna, ki so jo začeli, se razvija v popolnoma drugo smer, kot so ji pa oni začrtali pota. Nemški kajzer je na primer pričakoval, da popolnoma nadvlada zavezniške v šestih mesecih; to se ni zgodilo. Če bi se bilo to zgodilo, potem bi bila nemški imperijalizem in kapitalizem slavila največjo zmago in načrt "cesarstva od Baltika do Perzijskega zaliva" bi bil vresničen. Nemčija je sicer v tej vojni pobasala Avstrijo, Bolgarijo in Turčijo, in če bi se bil sklenil mir ob koncu minolega leta, kakor je predlagal kajzer, bi bil ta načrt deloma vresničen tudi brez popolnega poraza zaveznikov. Toda, česar je pričakoval kajzer, se ni zgodilo; vojna ne nadaljuje proti volji tistih, ki so jo začeli in kajzer se obupno oteplje proti zaveznikom na zunaj in proti proletarijatu na znotraj. Kmalu pride čas, ko bo nemški kajzer zadovoljen sklepati mir pod vsakim pogojem, samo če mu ostaneta prestol in krona — česar naravno nikdar ni pričakoval. Ali vsa znamenja kažejo — in mora se zgoditi! — da bo vojna, katero je začel on, požrla tudi njegov tron in krono, česar je najmanj pričakoval. Nemčija bo republika, Avstrija bo razpadla v več federativnih republik, Bolgarska bo del jugoslovanske federativne republike! Kdo je pričakoval tega v avgustu leta 1914?

Ruski car in kapitalisti v Rusiji, Angliji, Franciji in Ameriki niso v začetku vojne niti sanjali o ruski revoluciji, predno bo vojna končana. Kakšne rožnate sanje je imel ruski car! Carigrad, Dardanele, Mala Azija, Galicija, Bukovina, iztočna Prusija in kdove, kaj še vse mu je rojilo po njegovi babjeverni buči. In ruski kapitalisti? Ha! — odprta pot iz Črnega morja čez Dardanele, ki nikoli ne zamrznejo! Kaj to pomeni za trgovino! — Vojna še ni končana, toda kje so načrti carja in ruskih kapitalistov. Ali so kdaj pričakovali, da bodo morali delavcem dati sto do dvesto odstotkov več plače in šesturni delavnik? Razen tega pa visi nad njimi sleherno minuto kakor Damoklejev meč ekspropriacija. In Nikola Romanov? Hej care, care, belč care, ali si pričakoval v začetku vojne, da boš moral prej kot v treh letih sedeti kot ujetnik v svoji palači in krompir saditi v svojem krasnem parku?! A ruski delavci zahtevajo, da mora Nikola iti delat v rudnik, česar je še manj pričakoval. Kdo more torej reči, da ima vojna še vedno tisti karakter, kakor ga je imela v začetku?

Angleški in francoski kapitalisti so pričakovali ogromnih dobičkov in osvojitve novih trgov zase. Toda Anglija in Francija danes operirata rudnike, železnice, neštivilne tovarne in prekomorsko plovbo na svojo pest in kapitalisti žive še samo ob obljubi, da dobe po vojni nazaj, kar je bilo njihovega. Ali pa dobe? Vojna še ni končana in kdo more pozitivno reči, da s koncem vojne ne pride popoln bankrot za angleške, francoske in ameriške kapitaliste? Kdo more reči, da vlade ne obdrže, kar že imajo in kar bodo še imele, ker bodo morale obdržati? — Fakt je, da angleški in francoski kapitalisti niso več gospodarji položaja, in čimbolj silijo za nadaljevanje vojne z namenom, da pridobe, kar so izgubili, tembolj silijo — češ, nočeš, moraš! — v svojo propast.

Združene države so šle v vojno, ker so morale iti z ozirrom na obstoječe razmere. Ameriški kapitalisti so naravno pričakovali velikih dobičkov in velikih koristi za bodočnost; utajiti se naravno ne more, da so se že silno okoristili v zadnjih treh letih, ko je bila Amerika še navidezno neutralna. Ampak za Ameriko ne velja noben izjemen zakon v veliki dobi preobrata. Kakor so se vrezali ruski, angleški, francoski in nemški kapitalisti, tako se bodo tudi ameriški. Naši trasti niso nič bolj zmožni

od evropskih velekapitalistov in praktične zahteve za izvrševanje vojne veljajo za Ameriko ravno tako kakor v Evropi, ali pa še bolj valed oddaljenosti od bojišča. Zato je jasno kot solnčna svetloba, da bo kapitaliste v Ameriki zadelo ravno tista usoda kakor njihove bratce v Evropi. Znamenaja so že tukaj. Vlada v Washingtonu sili na dan z zakoni, proti katerim se kapitalisti upirajo z vsemi štirimi in že so zagnali krik, da hoče biti Wilson hujski od kajzerja, pravi tiran in diktator. ČE TOREJ AMERIŠKI KAPITALISTI PRAVLJO V OBUPNEM KRIKU, DA HOČE BITI VLADA TIRANSKA, DIKTATORSKA IN KAJZERSKA, ALI SE NE MORE ZABLISCATI V MOŽGANIH VSAKOGAR, KDOR JIH IMA LE ENO ČERTINKO UNCE, DA VLADA NASTOPA PROTI KAPITALISTIČNIM INTERESOM, NE MORDA ZATO, KER JE NAENKRAT POSTALA NAKLONJENA DELAVCEM, TEMVEČ EDINO ZATO, KER TAKO ZAHTEVA VOJNA?

Ameriške železnice in ameriške industrije korakajo naravnost v podržavljenje, in čimdalj bo trajala vojna, temprej se bo to izvršilo, ker se izvršiti mora, ako hoče Amerika dobiti vojno.

Kdor torej pravi, da se vojna še vedno nadaljuje samo za kapitalistične interese, je udarjen s slepoto.

DOPISI.

Cleveland—Collinwood, O.

Kakor je vsem znano, postavili si bomo Slovenci v Clevelandu svoj "Slov. Narodni Dom" in da se tudi tukaj v obmejni naselbini mesta Cleveland istotako deluje, da dobimo tudi svojo stavbo, katera bo naše narodno ognjišče. Ker pa Collinwood spada pod mestno okrožje, ne moremo po postavi, kolikor je menil znano, postaviti v enem mestu dva taka "Nar. Doma." To se je že od več strani namignilo. Radi tega hočem le toliko pojasniti, da na imenu ni prav nič ležeče. Radi imena se sedaj pripravljamo za največjo neumnost. Našo prihodnjo stavbo lahko imenujemo "Slovenski delavski dom" in bo isto. Ali pa Mednarodni dom, ali kakor si že bo di. Toda o tem debatirati je sploh sedaj neumno.

Ne oziirajmo se na ime, kakšnega bo imela prihodnja stavba, katera bo last nas vseh slovenskih delavcev. Ampak mi moramo delovati z vsemi našimi močmi ne oziiraje se na desno ne na levo za naš slovenski dom ali narodni, kakor ga bomo krstili. Vsakdo naj misli, da mi Slovenci tu v Collinwoodu tako potrebujemo "Dom" kakor slepec pogleda. Potrebujemo ga, ker sedaj nimamo niti ene primerne stavbe za obdržavanje društvenih sej, ne za razne shode in veselice ali pa druge društvene prireditve.

Marsikdo je že rekel, kaj je treba že sedaj nabirati prostovoljne prispevke, ker se še ne ve, kje da bo stal prihodnji naš "Dom." Rojaki, tako govorjenje več škodi vsi stvari, kot pa koristi. Star Slovenski pregovor pravi: Zrno do zrna pogača, kamen do kamna palača. In tega se moramo tudi mi držati. Kajti vsakdo veliko laže da sedaj malo svoto, kot pa poprej veliko. V blagajni se pa vendar počasi nabira kapital za zgradbo. Kar se tiče prostora, kje da bo stal, se pa že še domenimo. Najprvo je treba potrebnega kapitala in potem se pa naredi ves načrt.

Apeliram ponovno na vsa slovenska društva v Collinwoodu, da podpirajo to idejo in da pomagajo po moči, da se čimprej vresniči in da kmalo začnemo z zgradbo.

Pripravljalni odbor namerava sklicati skupno konferenco prihodnji mesec. Radi tega se pozivljajo vsa društva, da pošljejo svoje zastopnike na to skupno konferenco. Pozivljajo se, da naj pošljejo moše, kateri so v resnici vneti za dobro stvar in katerim je mar dobrobit vseh rojakov.

Torej na delo, rojaki, za naš "Dom." Pustimo vse drugo na strani, kar bi nas oviralo pri skupnem delu in imejmo pred očmi samo cilj, "Slovenski Dom," ali kakor se bo že imenoval.

Jos. F. Dunn.

Joffre, Pa. — V tukajšnji naselbini obratujejo vsi premožnejši spolno paro in tudi zaslužek se ni preslab, samo če bi ne bilo te proklete draginje, katera nas tako žubi in tare. In kdo je vsega tega krik? Kapitalizem in kapitalistični vladni režim. In kdo je kriv, da kapitalisti vladajo, kakor sami hočejo? Delavci sami. Ko bi delavci na dan volitev živeli v takih razmerah, kot so sedaj, mislim, da bi drugače volili kot pa so. Toda, dokler bodo delavci vse slepo verjeli, kar kapitalistični predprijemniki in agenti obetajo, vse mo-

goče in nemogoče, kateri poznajo delavca samo ob času volitev, in drugkrat pa ne, ne bo nikdar drugače. Delavci, spoznajte vendar enkrat svoje napake. Organizirajte se politično in pripravljajte se na bodoči volilni boj, da bomo takrat pometli z vso kapitalistično nesnago. Pristopajte v socialistične klube in vzpodbujajte drug drugega za boj proti kapitalizmu. Vsa zabavljanja in protesti proti sedanjemu režimu in sedanjim razmeram nič ne pomagajo, ker se ne more spremeniti na komando. Ampak pripraviti se moramo za bodoče volitve in takrat pokazati, da nismo zadovoljni s sedanjimi razmerami, da moramo pasti kapitalistični režim, kakor so tudi v Rusiji napravili.

Ni samo dolžnost nas delavcev, da se samo politično organiziramo, ampak dolžnost naša je tudi da se strokovno. Kajti nihče ne ve, kje ga nesreča čaka in pripravljati moramo vedno biti na vsak slučaj. Vsak zaveden delavec mora imeti toliko samozavesti v sebi da se za vsake slučaje pripravi. In človek se najbolje zavaruje, ako je v dobri podporni organizaciji. Radi tega pozivljam vse rojake, kateri še niste pri nobenem podpornem društvu, da pristopajte v Slovensko narodno podporno jednoto, katera je najboljša podporna organizacija. To kaže lep vsestranski napredek pri članstvu in premoženju, kajti nobena druga podporna organizacija ne kaže takega napredka in sicer v tako kratkem času, kot ravno ta.

Kar se drugih razmer v tukajšnji okolici tiče, se pa ne morem dosti pohvaliti in to radi tega ne, ker nam primanjkuje evtk in sicer živih. Samec nas je precej in radi tega delamo ostro konkurenco drug drugemu. Ko bi vedeli za kakšen kraj, kjer jih imajo preveč, bi jih takoj naročili tako pa moramo samo sline požirati, ko čitamo, kako se tu ali tam lepo zabavajo z raznimi "solnčnimi rožami in lilijami."

Priporočam vsem zavednim Slovincem in delavcem, da pridno čitajo delavske časopise in knjige in se tako izobražujejo v duhu časa. Najboljša delavska lista sta "Proletarec" in "Prosveta." Vsak zaveden delavec bi moral biti naročen na ta dva lista, ker sta v resnici delavska.

Ta mesec bo ravno eno leto, odkar je dnevnik "Prosveta" izšel. Marsikateremu naročniku bo potekla naročnina, in tudi upam, da bo vsakdo, kateri je naročen, obnovil svojo naročnino in tako zvest ostal svojemu pravemu delavskemu listu. Ta dnevnik je last vseh članov S. N. P. J. in radi tega bi bila dolžnost, da bi bil vsak član naročen na ta list. Radi tega pozivljam vse dosedanje naročnike: Obnovite svojo naročnino in pridobivajte še nove naročnike! Ako podpirate in delate za ta list, delate v svojo korist in za svoj list. Upam, da me bodo rojaki v okolici Burgettstona šli povsod na roko, ko jih bode obiskal in pobiral naročnino za list "Prosveta." Torej vsi na delo za naš delavski list "Prosveta."

Vseposod so se začeli rojaki zanimati za Slov. Nar. Domove. Kajti spoznali so, da jim je zelo potreba svoje lastne stavbe, kjer se lahko izobražujejo in obdržavajo politične in strokovne shode. V tukajšnji naselbini smo tudi jako potrebni Slov. Nar. Doma in radi tega pozivljam vse tukajšnje Slovence! Začnimo se zanimati za to prekorikatno idejo in združimo se, da bomo postavili svojo lastno

izobraževališče. Ne strašimo se dela in ertev, ampak na delo! — Frank Stegovec, zastopnik. Prosvete

Sirom Amerike.

TAKO SE ZGODI MARSIKATEREMU MOGOČNEZU.

Pittsburg, Pa. — Andrew Carnegie, jeklarskemu kralju, katera povelja je moralo vzbogiti na tisoče delavcev, se je omračil um. Povspel se je visoko, lastoval je tovarne in milijone dolarjev bil je neizmerno bogat. Vsi milijoni, vse tovarne mu ne pomagajo, mu ne vrnejo svežega duha. Nekega dne bo umrl, kakor umrje vsak navaden delavec, s sabo ne bo nesel nič.

Andrew Carnegie je produkt kapitalistične človeške družbe. Tak je bil, kakršnega je napravil današnji kapitalistični sistem, ki na eni strani osredotočuje neizmerno bogastva, na drugi vstvarja pa neznosno revščino. Končno je omagal njegov duh pod pritiskom razmer, ki jih vstvarja kapitalistični sistem, in kljub njegovemu neizmernemu bogastvu, je danes siromak na svetu. Tako kapitalizem zmelje vresi tudi tiste, ki so njegovi največji in najstrastnejši zagovorniki.

MORGAN POMAGA.

Chicago, Ill. — Z velikimi črkami so listi naznanjali te dni, da je Morgan storil svojo dolžnost napram ameriški republiki, ker je kupil za \$50,000,000 zadolžnic svobode.

Kaj to pomeni za Morgana in ameriško ljudstvo?

Ameriško ljudstvo bo plačevalo od zadolžnic po 3/2 od sto obresti, kar Morganu na leto prinese \$1,750,000 obresti. V dvajsetih letih, ko dozore zadolžnice, bo Morgan dobil samo na obrestih \$35,000,000, zraven bo pa lahko še zadolžnice zamenjal za \$50,000,000.

Ameriško ljudstvo bo moralo delati, da bo Morgan redno prejemal obresti.

Če bi bila davčna predloga tako izdelana, da nosijo davčno breme kapitalisti, industrijalni in finančni knezi, bi ameriškem ljudstvu ne bilo treba garati za odplačevanje obresti. Vlada bi imela tako visoke davčne dohodke, da bi lahko z njimi krija vse vojne stroške in bi ji ne bilo treba izdajati zadolžnic.

Morgan pomaga, toda pomaga sebi.

GOSPODINJE SE ORGANIZIRAJO PROTI DRAGINJI.

New York, N. Y. — Gospodinje in lačne matere osrtranih otrok se pripravljajo za kampanjo proti draginji.

Združilo se je 25,000 žen, organiziranih v 23 organizacijah, da prično z bojem proti oduštvu in draginji. Če kongres ne sprejme postave, ki zrobi moč oduhov in spekulantov, se znajo v New Yorku odigrati dogodki, ki bi ostali, ako bi oduhom ne bilo dovoljeno poljubno odirati ljudstva.

Ženske so organizirane sledeče:

Liga konzumentov	5,000 članic.
Soc. liga konzumentov	8,000.
Liga za preklic konspiracijskega zakona	400 "
Napredne žene	2,000 "
Liga mater proti visokim cenam	5,000 "
Skupaj	20,400 čl.

Vse te ženske so zelo aktivne in vedno pridobivajo nove članice za svoje organizacije, tako, da se mogoče v kratkem pomnoži članstvo na 100,000 članic.

DEKLE JE USTRELILA ŽUPANA.

Bluefield, W. Va. — Tukaj je umrl župan E. E. Carter za strelno rano, ki mu jo je prizadela gde Bessie Young.

Youngovo so aretirali in priznala je, da je ustrelila župana, ker je pretepel njeno mater.

BIVŠI ŽUPAN JE OBSTRELLI ŽENO IN UBIL SEBE.

Sheffield, Ala. — Dr. H. W. Blair, bivši predsednik atabamske zveze zdravnikov in bivši sheffieldski župan, je ustrelil svojo ženo v roko, ko je prišla iz kinematografa. Nato je pogljal sebi kroglo v glavo.

VELIK PROFIT, NIZKE PLAČE.

New York, N. Y. — Mednarodna poljedelska korporacija, ki deluje poljedelske stroje in prodaja v inozemstvo, naznanja da je imela letos \$8,771,921 letnih dohodkov, lani pa je \$6,000,466. V letu 1916 je napravila stega profita \$5,137,978, v prejšnjem letu pa je \$3,720,141. Tako niso vstete velike vsote, ki so naložene v rezervnem skladu, ki popravila in eventualne izgube.

Pri Deeringu in McCormicku lani zastavljali delavci, da si boro osemurni delavnik in zboljše nje plač. Poljedelski trust se poslužil vseh sredstev, da je s ka končala z neuspehom. Ni do, če prihaja tako masten ček v blagajno. Kjer so plače, tam je velik profit.

KDO IŠČE SPOT?

Chatanooga, Tenn. — Med bolj slabo plačane delavce spadajo tekstilni delavci in med bolj brutalne izkoriščevalce tekstilni baroni.

V tukajšnjem mestu so se prišli tekstilni delavci organizirati strokovni organizaciji. Spomni so staro resnico, če se organizirajo, da lahko tekstilni baron ravnajo samopašno. Komaj so stitilni baroni izvedeli, da se delavci organizirajo, so jih trpili da jih prisilijo delati trajno po starih pogojih.

Mesto Chattanooga je pomno po širni Ameriki, da so delavci lo slabo plačani.

Organizacija tekstilnih delavcev se je zavzela za trpne delavce in jim pomaga v boju proti njihovim samogoltnim izkoriščevalcem.

NEZGODA NA ŽELEZNICI.

Oklahoma City, Okla. — Oni vlak šte. 11 na Santa Fe železnici je treščil v vlak, ki je bil naložen z živino.

Georg Bain, strojevoda osrednega vlaka, in A. B. Brandon, kurjač sta dobila težke poškodbe. Strojevoda tovornega vlaka J. Ball je mrtev.

FARMAR JE PRIZNAL, DA UBIL SVOJEGA SVAKA.

Salina, Kans. — Mult Fran je priznal, da je ubil svojega svaka Paul Uberta dne 23. maja. Povedal je, da se mu je pol sprožila po nesreči.

Franska so takoj aretirali, so ga zopet izpustili, ker mu ni mogli nič dokazati. Skozl tri dne je bila za oblasti velika opaka, kdo je ustrelil Uberta. Zlajčuganka rešena, ko je Franke stovoljno priznal, da ga je ustrelil.

STRELA JE UBILA FARMARJA.

Newcastle, Ind. — Ko je farmar Maltos bival na polju, vanj udarila strela in ga ubila. Našli so ga po večernem iskanju. Po mrtvem farmarju so padli še šiši in njegovo telo je bilo strah razmesarjeno. Pogrešajo tudi njegove čevlje in jih ne morejo najti.

ZMOTA JE POVZROČILA SMRT ŽENE.

Springfield, O. — Farmar J. Hinkle je ustrelil mrs. J. Hinkle, ker je mislil, da ona bo družba, ki se je pripeljala z avtomobilom, ukrasti njegovo premoženje. Farmar je oddal strel na avtomobil, ko je vozil po cesti. Farmarja so aretirali in proti njemu je uvedena preiskava.

MLADEGA REŠILCA SO NALAZILI MRTVEGA.

Butte, Mont. — Magnus Duff na, ki je rešil življenje pet dvajsetim rudarjem v rudniku North Bluff, so našli mrtvega. Našli so ga 1,500 čevljev pred mestom, kjer so ga zadajfratli li živega. Z njim so dobili 141 mrtvih rudarjev iz rudnika.

PREDSEDNIK JE PODPISAL VOJNI PROROCUR.

Washington, D. C. — Predsednik je podpisal vojni proročilo, določa \$3,000,000,000 za uporabo v mornarico. Ravnotako je predsednik podpisal predlogo o spijenski

GOSPOD MIRODOLSKI.

Spisal Josip Stritar.

(Nadaljevanje)

Take misli so tu rjile Zori po mladi neizkušeni glavici; zato se ji je pač tako svetilo oko, žarilo se belo lice, pogleda ni obrnila od Edvinovih ust, ki tako lepo govore, kakor ni slišala govoriti nikedar poprej.

Pri večerji, kjer je bilo Zori mesto odkazano poleg Edvina na desni strani, Bredl na levi, vname se govorica o umetnosti. Rekli smo, da Edvin ni bil učen; v znanstvu mu je bilo lahko priti do konca; ali v umetnosti se je lahko meril z mnogim učenjakom. Imel je bistro oko, mnogo zdrave pameti in nepokvarjenega čuta, zlasti pa je bil poln pravega navdušenja za vse, kar je zares lepo. In kakor je mislil, tako je govoril. Njegova sodba o umetnosti, zlasti o poeziji, je bila čisti kriva, prenapeta, mnogokrat pravična ali vedno zanimljiva, izvirna; imenoval se je rad sam leposlovskega krivoverca. Prijetno ga je bilo poslušati, ko je zsmehoval sloveče slikarje, ki nam s tako umetnostjo predočujejo beketa-joče ovee, suhorebre krave, podrte kočice in dolgočasne mlane na veter; podobe, ki jih tako visoko cenijo učeni leposlovci, zakaj? Ker so tako podobne, tako "po naravi," kakor da bi bilo to umetnosti najvišji namen! Skoraj strah je bilo gospoda Mirodolskega, ko ga je slišal tako krivosersko govoriti o rimskih pesnikih.

"Kaj hočete," nagovori prijaznega starega gospoda, "kaj hočete s svojimi rimskimi pesniki? Rimljan je imel toliko poezije v sebi, kolikor je ima sedaj Kitajec, ki mu maha dolga kita za vratom. Rimljanu je bila poezija igrača; prejel jo je od Grka, ali kako je z njo ravnal s svojimi okornimi prati!"

"Tudi Horacij" vpraša gospod Mirodolski z nekako boječim glasom.

"Tudi Horacij," odgovori mu neusmiljeno Edvin, ki ni vedel, da je bil ta pesnik ljubljence gospoda Mirodolskega. "Pogreta jed, nič izvirnega; same besede; lepe, visokodoneče besede; gladki, skrbno piljeni verzi brez globoke misli, brez čuta. Povejte mi eno samo besedo njegovo, da bi človeka prijela, da bi mu pretresla srce. In kaj mi je pesnik, ako tega ne zna; ako nima moči, da dela z menoj, kar ga je volja; da me dvigne zdaj v jasne, nadzemeljske višine, kjer diham čistejšo sapo, kjer se čutim prostega zemeljske teže, kjer mi je tako lahko, tako neizrečeno lahko pri sreji; ali pa me pogrezne globoko v žalosti, otožnosti sladko-grenke valove! Pojte mi s svojimi rimskimi poeti brez poezije; v njih vseh ni toliko čuta, kolikor v enem samem verzu Goethejevem ali Heinejevem!"

"Torej vi, gospod, tudi tako čislate Heineja?" oglasi se radostno Zora; "jaz ne vem nič lepšega na svetu!"

"Po pravici, gospodična," odgovori ji hitro Edvin. "Tu je čut, globokost; tu je ogenj in strast; tu izvoljeni pesnik se igra s človeškim srcem; v oblasti ga ima, sili ga, da se joka in smeje z njim, kakor se mu zljubi."

"Vidite, gospod!" ugovarja mu gospod Mirodolski, "to je ravno! Ta pesnik se igra, zares igra s človeškim srcem. Izobren igralec! Rodilo se je malo pesnikov, da bi imeli toliko pesniške moči, toliko oblasti do človeškega srca; da bi le tolikokrat zelo ne rabil te oblasti; to je, kar brani, da človek ne more s čistim veseljem uživati njegove krasne poezije. Jokati se zna in smijati, a smeh in jok mu ne izhajata, vsaj meni se tako vidi, prav iz srca. In celo smeh njegov! Ta smeh ni zdrav, človek ga ne more biti vesel; vsaj meni neprijetno reže v srce, nekaj satanskega je v tem smehu!"

"Prav pravite, oče," seže mu Zora v besedo, "smeh mu izhaja iz globoko ranjenega, krvavečega srca; iz bridke žalosti, da se življenje, človeštvo, kakoršno vidi, tako slabo ujema z vzvišenim čistim vzorom ki mu plava pred očmi; Heine je pesnik, prorok svetožalja, svetobolja, ali kako bi rekla."

"Tako je, gospodična!" pride ji Edvin na pomoč; "to moramo imeti vedno pred očmi, ako ga hočemo pravično soditi; potem nam se neprijetni glasovi, ki nam žalijo čut, zedinijo in stope v neko višje, otožno soglasje."

"Mogoče!" odgovori gospod Mirodolski; "o tem sodi osebni čut, jaz tega pesnika ne morem uživati s čistim veseljem. Meni se vedno zdi, in te misli se ne morem iznebiti, da temu možu ni bilo nič sveto, z vsem se igra, tudi s svojim svetožaljem; svoje rane nam kaže, ali meni se vedno vrvja misel, da si je sam vsekal te rane, in — gotovo ne pregloboko! Morebiti ni lepo, ali naj povem, kar mislim; jaz ne morem nikoli pozabiti, da je ta pesnik iz onega rodu, ki vse ponareja, ki z vsem trži, kar lahko kupeca dobi. Ta sodba je ostra, vem, morebiti tudi krivična; ali jaz si ne morem karj. Eno pa je gotovo, da ta pesnik ni nikakor zdrava hrana mladini, in naravnost ni moram povedati, ljuba Zora: nič rad ga ne vidim v tvojih rokah; toda mislim si: Naj ve, kaj je prav, in ne ustavljam se rad tvojim željam."

"Gospodična Zora je pametna," pristavi Edvin, "ona zna ločiti kakor čebela strup od medu."

"Zato pa jaz hvalim svojega Uhlanda," oglasi se Breda; "tu ni treba ločevati strupa od medu, kar je vedno nekoliko nevarno, ker človek ni čebela. Tu ni strupene cvetice, same medene, sladkodišeče, plemenite cvetice! Tu je resnična žalost jasna, tako dobrodejna veselost! Tu ni glasu, ki bi človeka žalil, vse je čisto, blago, vzvišeno; to je poezija po moji volji!"

"Kako pa sodite o naših pesnikih?" vpraša gospod Mirodolski. To vprašanje ni bilo videti nič prav po volji Edvinu; nekako v zadregi odgovori:

"Ni lepo ali odkritosrčno vam moram povedati, gospod, da premalo poznam slovensko

slovstvo, zlasti novejšje; godi se mi, kakor mnogemu mojih rojakov; oziroma se bolj po tujem in zanemarjamo domače. Prav za prav poznam samo Preširna; to je pesnik prve vrste, ves pesnik, kar ga je; z njim bi se ponašal vsak narod; jaz se samo prečuditi ne morem, kako so prišli Slovenci do tega moža."

"Kakor je videti, gospod, vi niste posebno navdušen narodnjak, oprostite; saj to ni nič hudega. Okolnosti, odgoja!"

"Moj Bog! Slovenec sem, ljubim svoj narod; z veseljem gledam njegove blage prizadeve; iz srca jim želim najboljši uspeh; žalibog, da jih pospeševati ne morem. Jaz se ne sramujem svojega materinega jezika, rad ga govorim, in še precej dobro, kakor vidite, če tudi sem se še le v tujem mestu, med tridimi Nemci, prav izuril v njem. Rad sem zahajal med slovensko mladino in tam smo govorili samo slovensko, kar se ne godi v vsakem slovenskem mestu, tudi v glavnem ne. Kolikor imam narodne zavesti, dobil sem jo, moram reči, na tujem, to se čudno sliši, in vendar je gola resnica; menim da se ni meni prvo tako godilo. Torej, gospod, da se umemo: Čutim se, da sem slovenske krvi; prvim svojim sinovom me ne more prištevati mati Slovenija, ali nezvest ji tudi ne bodem. Jaz spoštujem rodoljubje, kjer ga vidim, ali posebno živega narodnega čuta nimam, da naravnost govorim. Ako bi bil, recimo, Nemec zdi se mi da bi tudi ne bil posebno navdušen narodnjak, ali pa še manj. Zdaj ste slišali moje očitno izpoved, gospoda!"

To niso bile besede Bog ve kako značajnega moža; ali vse to je govoril Edvin z neko ljubeznijo lahkomyšelnostjo, s tako dobrodejno odkritosrčnostjo, da je bilo človeku nemogoče stroga soditi. Te besede so se čisto zlagale z vsem njegovim bitjem, človek si ni mogel misliti, kako bi mogel Edvin biti drugačen. Samo Bredl se je bralo na obrazu, da se ji lepi Edvin ni posebno prikupil s takim govorjenjem. Odgovor ji je bil že na jeziku, in morebiti ne posebno prijazen; ali predno je še izpregovorila, vstane Edvin izza mize, sede pred glasovir ter začne igrati: "Hej Slovani!" Ko je bil s to pesmijo, ki jo je zares prav navdušeno igral, zadostil svojemu narodnemu čutu, zapoje prelepo Schubertovo pesem "Popotnik." Pel je s tako prijetnim mehkim in vendar krepkim, polnodonečim glasom, s tako globokim, srčnim čutom, da ga je z radostjo poslušala vsa družba, celo Bredl se je zvedrilo čelo; morebiti si je mislila: Vendar ne more biti napačen človek, ker tako lepo, tako ginljivo poje! In lepo je pel v resnici, tu ni bilo nič ponarejenega, ti glasovi so zares izhajali iz globočine hrepenčega srca, ki milo toži po neznanu domovini, kjer je mir in sreča doma.

Ko je končal petje, prejel je od vsakega zahvalo prijazno besedo; gospa Jarinova mu ginena stisne roko, rekoč: "Pravo veselje si mi napravil, Edvin; kako sem pogrešala tvojega lepega petja! Sedaj, upam, ne pojdeš tako hitro od mene, kaj? Ne izpustim te z lepa; takega ptičja je treba držati, kuder ga človek ima."

"Samo zapirati me ne, ljubezniva tetka moja," odgovori ji Edvin vesele volje; "v zaporu bi ne pel pri najboljši hrani; žalostno mi pobešal glavo hrepenče po zlati svobodi. Moje geslo je: Danes tukaj, jutri tam; živela svoboda!"

Sedaj je bila gospodu Mirodolskemu neizogibna dolžnost, povabiti Edvina na svoj dom. "Kader bode prvič lep dan, gospod, upamo, da nam izkažete čast z gospo tetko, našo sosedo; seveda pri nas se ne smete nadejati take potrebe."

"Z veseljem, gospod!" odgovori Edvin ter mu seže v roko; "takoj jutri; glejte, zvedrilo se je in polna luna sije na nebu. Teško že čakam, da bi videl vaše domovje, ki ga tetka ne more prehaliti; torej jutri!"

Tako je minil Mirodolskim drugi večer v gospe Jarinove gradu; lep večer je bil; se je li kedo spominjal Radovana, ki je sedel pri svoji materi na Griči, kedo ve? Zadolovljen je bil gospod Mirodolski, zakaj ne? Prijetno se je govorilo, lepo pelo, in govora ni bilo o ženski osvoboji; vendar mogoče, da se boče še kedaj z bridkim srcem spominjal tega večera in svojega novega znanca, ki je tako lepo govoril, a še lepše pel.

VIII.

Lepi dnevi so se vrstili za deževnim vremenom v Tihem dolu. Dež je bil ukrotil hudo poletno vročino; vse je bilo videti okrepčano in oživljeno; poletje je podajalo roko zlati, sadonosni jeseni. V mirnem dolu se je bilo uselilo veselo življenje. Pogosto je prihajal Edvin, zdaj sam, zdaj s svojo tetko. Gospodu Mirodolskemu ni mogel prehaliti lepega domovja; rad ga je poslušal dobrosrčni mož; hvala njegova je bila vedno zmerna in razumna, nikedar pusta in prazna. Tu pa tam je tudi kaj svetoval svojemu novemu sosedu in prijatelju, in vse, kar je govoril, pričalo je, da s eni brez prida učil poljedelstva in gospodarstva. S Zoro in Bredo se je vedel mladi gospod tako počeno in podobno, da bi mu ne bil mogel ničesa očitati najhudomušnejši črnogled. Zdaj jima je kaj lepega bral, in brati je znal tako živo, tako jasno, da so bile tudi temnejše stvari lahko umevne vsakemu, kedor ga je poslušal; zdaj ji je učil poznovati, razredovati in imenovati razne rastline; zdaj jima je lovil metulje in opisoval in razlagal njihovo življenje. Breda se mu ni mogla prečuditi, da toliko ve, in tako se je zgodilo, da je dobila slednjič neko spoštovanje do njega, ona, ki ga je prej tako krivično sodila. Vedel se je z obema enako, do nobene ni kazal kakega posebnega nagnjenja. Skrbni oče, ki mu s konec ni bilo nič prav po volji to novo prijateljstvo, bil je s časom popolnoma umirjen, ko je videl, da je Edvin tako pošten mladenci.

(Dalje prihodnjč.)

Staroklasicizem in politična vzgoja naroda.

Napisal Dr. Ivan Žmave.

(Konec.)

Poudaril bi danes samo to rad, da je staroklasicizem izborna šola za politično izobrazbo moderne državljana in rodoljuba.

Kaj? Učitelj perfektov in aoristov bodi učitelj državnoznanstva? Tako utegne malone vsak čitatelj strahoma vzklikniti.

Da! Klasični filolog bi mogel biti izobren učitelj socialnih ved, ako bi bitnost stare kulture sam dobro razumel; v ta namen bi ga moral dobro poznati sedanjost in važnost socialnih problemov sedanjosti; kajti, kdor ne pozna življenja sodanje človeške družbe, kdor ne čuti z ljudmi, kakršni so dandanes, kakor dandanes med njimi in z njimi živimo, ta ne more niti davne minulosti korenito umeti. Da bi pa filolog to mogel doseči, bi moral pač drugače vzgojen biti, nego se to dandanes godi na naših vseučiliščih. Temeljita zgodovina starega veka bi se morala vse drugače pestovati, nego se pestuje sedaj.

Da se da staroklasična filologija dobro spojit s socialnimi in državnimi ali političnimi vedami, dokazuje nam marsikateri izobren učenjak.

August Böckh (1785—1786) je eden tistih mož, ki so zidali mogočno moderno Nemčijo s pomočjo staroklasičnih idealov, katere je tudi Bismark sam nad vse visoko cenil. Böckh je vedno in vedno naglašal, da filologi ne smejo biti goli lingvisti, ampak da morajo razumeti vse življenske pojave starih, za nas prevažnih narodov. Obče znano in na vse svetovne jezike prevedeno je njegovo mojstrsko delo "Die Staatshaushaltung der Athener" (1817), iz katerega je razvidno, kako so že stari Atenci finančno politiko uspešno vršili; temu delu se ni mogel dosti načuditi angleški praktik, bogati bankir Georg Grote, ki sluje kot znani avtor "Zgodovine Grecije". G. Grote (1794—1871) nam jasno priča s svojo lastno osebo, kako lepo se more družiti z miseljo za moderno družabno življenje z navdušenjem za klasične starine. On, ki je bil občeizslan parlamentarec, ki je zahajal med milijonarjev in plemiče, ki je umel voditi radikalno politiko svobodnega liberalca, on se je rad in s slastjo pogrezal v starodavne čase ter je kot samouk napisal do sedaj neprekošeno grško zgodovino. Ta samouk nam kliče v spomin drugega samouka, trgovca Henrika Schliemanna (1822—1890), ki je šele v moški svoji dobi se začel pečati s starimi in postal eden prvih starinarjev in poznavcev grščine, daleč v ozadje porinil množega vseučiliškega učitelja starih jezikov.

Akoravno eksistuje takorekoč zakon, da se napredovanje v znanosti, pa tudi tehniki najbolj posamotnik vrši, a ne po oficijalnih zastopnikih dotične discipline — vroče navdušenje in ljubezen do predmeta najbolj pospešuje napredek — vendar nikakor ne smejo učeni profesionisti zanemarjati socialne strani starega veka, ki je posebno v naših dneh za nas tako pereče važnosti. Žalibog je naravno, da obrt in dolgoletni poklic jemljeta človeku kaj čisto ono životvorno notranjo agilnost, brez katere se nič boljšega ne more ustvariti.

Imenujmo še moža, moža, ki je umel biti velik državnik in temeljit staroklasičen jezikoslovec: Barthold Georg Niebuhr (1776—1831) je bil z 28 leti (l. 1804.) ravnatelj danske državne banke, od l. 1806. do 1810., od pruskega ministra Steina pozvan, visok uradnik in trgovec in finančnem ministru v Berlinu; l. 1810. in sledeča je predaval na berlinskem vseučilišču rimsko zgodovino, bil l. 1816.—1823. pruski poslanik v Rimu, kjer je mnogo storil za svojo državo; l. 1823. se je vrnil zopet k svojemu priljubljenemu učiteljevanju v domovino, kjer je (v Bonnu) do svoje smrti predaval zgodovino. Ne čudimo se, da se je mož s takovimi bogatimi izkušnjami in globil v zgodovino onega naroda, ki je še dandanes vsem vzgled politične zrelosti, in da je pod njegovim perom nastala svetovno znana "Rimska zgodovina."

Ako nam je mnogi jezikoslovec in starinarji — navedlo bi se jih lahko še več, kakor Barthélémy

— St. Hilaire, Brandis, Götting itd. — osvedočajo, da je v starem klasicizmu tudi za državljansko in politično izobrazbo več najti, nego se običajno domneva, pričajo nam to še bolj moderni gojitelji državnih in družabnih znanosti sami. Sicer so doslej državnoznanca (znanstveni politiki) še premalo izrečevali stari vek, ker je težko zedinjati delo znanstvenega politika z delom jezikoslovca in povestničarja. Vendar se sedaj to že vedno bolj godi; mnogo resnice je v izreku že imenovanega državnoznanca Steina, češ, da bode državnoznanstvo prihodnosti Aristotelova "politika" to, kar je bil Kopernikov "organon" za astronomijo.

V zgodovini Grkov, pa tudi Rimljanov imamo čudovito vrsto socialnih pojavov, ki so našim socialnim zadevam zelo podobni; vsi zgodovinarji, menda brez razloka smeri, priznavajo, da se človeški duh in človeško srce nikjer tako ne moreta izobraziti in oplemeniti kakor ob proučevanju starogrškega naroda, čigar težavni malodržavni začetki, slavni dnevi moči, znanosti in umetnosti, potem pa tužni časi propada ležijo očitno in dokončani pred nami. Razne državne ustave vidimo, da se vrste po gotovih socioloških zakonih. Sedaj tiranija samovlade, potem tiranija drhali, včasih ona zlata sredina svobodne samovlade srednjih stanov; cela zgodovina pa je takorekoč razvoj boja med bogatimi in siromaki; ali naj vlada kapitalista ali plemičaška manjšina, ali večina neposestnikov in maloposestnikov, ali pa srednji stanovi z zmernim imetkom — vse ravno tako kakor v moderni družbi! "Raziskajoč, kaj so bili starinci in kaj so napravili, doživljamo takorekoč same sebe v drugič."

Dandanes ima med vsemi socialnimi vedami politična ekonomija ali narodno gospodarstvo, to je nauk o bogatstvu, prednost. Ta znanost leži v središču kulturnopolitičnih težav sedanjosti. In kaj pravijo politični ekonomski vrednoti staroklasicizma za moderne težnje?

Eden največjih nemških politično-ekonomičnih strokovnjakov, Viljem Roscher, pravi, da se je tudi v narodnogospodarskem oziru največ, več nego od modernih, naučil od — Tukidida. Z obudovanjem imenuje dalje Sokrata, Ksenofonta in Aristotele. Sploh zadostuje na tem mestu poudariti, da je slavljeno učenjak izhajal iz jezikoslovja in zgodovine; to si naj klasični filologi dobro vrežejo v spomin!

Drug strokovnjak, Karel Knieps, naglašja, da se ima politična ekonomija bistveno staroklasičnim nazorom zahvaljevati, ako se je mogla v teku tega stoljetja postaviti po robu angleškemu sistemu gospodarskega liberalizma. In originalni Rodbertus zahteva naravnost: "Mi bi morali svojo politiko zopet bolj napolniti z duhom antike."

Adolf Wagner, eden prvih živčih ekonomikov, priznava, da je v Aristotelovih delih mnogo rešene politično-ekonomičnih, katere je moralna moderna veda v mnogih zmotnjah šele težavno najti. Gustav Schmoller, vodja novejšje historične narodnogospodarske šole, govori z vsem spoštovanjem o Platonu in Aristotelu v svojem najnovejšem in najznamenitejšem delu (Grundris der allgemeinen Volkswirtschaftslehre. Leipzig 1900).

Da, zgodovina Grkov in tudi Rimljanov je najtemeljitejša šola za razumevanje aktualnih socialnih problemov, seveda samo ona zgodovina, ki se ozira na vse strani življenja starih narodov, ne pa samo na brezpomembne zunanosti. V tem globljem zmišlju se neguje zgodovina po nekem prestanku šele v najnovejšem času, in vesenje je opaziti, v kaki luči vstajajo vsled poznejših raziskav historikov stari narodi pred naše duševne oči. Sedaj bode šele prav možno, vsestransko se učiti iz stare zgodovine.

Posebno tako važna gospodarstva stran narodnega življenja se raziskuje skrbneje tudi glede na Grke in Rimljane. Imamo iz najnovejšega časa mnogo del, ki nam navajajo frapantnih, doslej nezanih nam dejstev iz antike. Kako so bili veleobrč, veletrgovca in velekapital že v starem veku razviti, razodenejo ti učenjaki, kakor Beloch, Ed. Meyer, Pöhlmann, Nitzsch, i dr. Na takov način je staroklasicizem objektivna šola najaktualnejših resnic.

Nič novega ni baje pod besedami. Isti pojavi se povtrajajo v zgodovini človeštva sto in sto let, giblje kakor v spirali, prihajajo od enega ekstreme čez drugi k sredini do drugega. Danes namamo boriti s krutim gospodarskim liberalizmom, z njegovim socialno naziranjem sveta. Moj težaven. Blaženi poslednji zaklade fizičnega duševnega gatastva. Glavna reč je, poe ce, družbo in narode od na ven okreptiti. Socialna šanje se ne bo rešilo v tebinetih in pisarnah, ne v listnih spletkah, ampak po nem delovanju in bojevanju sameznikov in ljudstev. Ne za prazna gesla. Ne odprava socialne bede niti obča pravica sama, niti absolutni rizem. V tem nas more najb poučiti zgodovina starih narodov zlasti Grkov, na katere smo prvi vrsti tudi mi ozirali v razmotrivanju...

Humanistične gimnazije prvotno zadačo, tradirati klasično kulturo; zašle so pa le v stran od tega svojega Gorje, ako se ne najde več prazne zunanosti do živosti, od plevela do plevela, lupine k jedru!

Pšenice je v staroklasični turi dovolj, jedro je zdravo.

Ne tajimo si pa, da so gimnazije dandanes v osrednji Evropi sterilne. To uvideva nemški sar in s svojo impulzivno naravo je hotel presekat gorkidni v Pred desetletji je opazoval to di Bismarek, ki je bil vedno ga naziranj, da sloni močnega zdrava država na klasično moški inteligenci. Sama teba samo gmotno bogatstvo brez boke duševne izobrazbe ne ohraniti države. Gimnazije na dalje ne le na mestu, ampak neobhodno potrebna, ako se njej predaval živ duh zdrav staroklasicizma, katerega bi je socialno naziranje sveta. se gimnazije zopet povrne od plosti k svojemu idealu po ki jo ji kažejo navedeni na in še drugi milioči, bo to zopet, kar je bil: kvas v kulnem življenju narodov. In zavodov bodo iznova izhajali dorni klasiški kakor Goethe Schiller, Prešeren in Gregor pa tudi možje dejanja in poljevaljki kakor Bismarek. Ni ba na vse prisegati, kar je bilo, ne! To bi pomenjalo našo ustvarjajočo moč, ki nas in ki se hoče vsvojebo vijati. Toda glupost bi bila, če se pridobivam stare kulture V teorijah in principialnih njih znanostih pa nismo nad Grki; moderni vek je naj in skoro izključno napredoval v premagovanju naravnih in po tehničnih iznajdbah.

Da bi se takšna prenova manističnega zavoda izvršila prej tem boljše v zmišlju, ga naznačuje R. Pöhlmann: vesoljne grško-rimske lektire ra filolog napraviti pripraviti eo političnega mišljenja!

NEMŠKI DINAMITARD O JEN.
Boston, Mass. — Werner ki je izjavil, da je oficer usdeželne brambe, je bil na vsodišču spoznan, da je na staven način prevajal dinamit. Horn je bil aretiran v febrju po ponesrečenem poskusu, požene v zrak mednarodni pri Vaeoboru, Me.

Kakor je pač. A. "All je soproga trdnega spanja!"

B. "Kakor se vzame. Če sam po noči kričnega doje po spalnici, spi ona kakor Če se pa pozno ponoči in ma priplazim do vrat, mi takoj pre!"

RAD BI IZVEDEL

za svojega prijatelja J. Lamberger, kateri se menda haja nekje v državi Washington, la skupaj v Black Diamond, shington. Prosim vse očejne jake, če kdo ve za njegov naslov, da mi ga naznani, zakar bom da mi ga naznani, zakar bom hvaležen, ali pa naj se mi prijavi, ako bo žitel iz njega. naslov: Frank Kunz, R. B. Box 50, Cambridge, Ohio. Naj piše na Louis Brie, Box Glencoe, Ohio. (Jun. 16—18—19—20).